

Grecs

JOAN FRANCESC MIRA

Fa molts i molts anys, el 1979, a la Universitat de Princeton, vaig fabricar un dels papers acadèmics que he estat sempre més content d'haver escrit: el tema era "De com es pot ser grec per trenta segles", i es va publicar amb aquest títol el 1980 a la revista *L'Espill*. I la qüestió era que sí, que vistos els textos antics, començant pels *Treballs* d'Hesíode, i els estudis dels antropòlegs socials contemporanis, la cosa era possible: hi ha factors tan permanents en la "cultura profunda" dels grecs, que ja eren presents en temps homèrics, i són presents encara. Com quan jo, citant un autor modern, Stephanos Zotos, recordava que per als grecs hi ha un codi que regula el comportament dels membres de la família entre ells, i un altre que prescriu l'actitud de cara al món exterior. Actitud que des d'Homer –on és absolutament explícita– fins ara, es pot resumir en: fes bé als teus amics i aliats, fes tot el mal que pugues als teus enemics, i procura enganyar els estranys. L'honestedat és una virtut que s'aplica dins del propi cercle; fora d'aquest, amb els "estranys" (començant per l'Estat, i encara més quan els "estranys" són els estrangers!), la virtut és ser prou llest per estafar-los. El que compta és l'avantatge propi, el *simferon*, i si pot ser a expenses dels altres, millor. El grec modern té tanta admiració per l'*exupnos*, l'espavilat, com l'antic per l'"embolicador" oficial, Ulisses, el protegit d'Atena. Fins i tot quan arriba a Ítaca, Ulisses fa un relat completament fals davant de la deessa, i ella li diu, somrient complaguda: "Astució i subtil ha de ser qui volgués superar-te / en tota mena d'enganys, fins i tot si és un déu qui t'en-

contra. / Murri, embolicador i mai tip d'ardits, no podies, / ni en el teu propi país, oblidar-te d'astúcies i trampes / i de relats mentiders..." (Trad. meua). Tot un model ideal, un exemple suprem (l'astut, el mentider interessat, admirat sobretot quan enganya els estranys...), que ha durat fins als temps presents. Dels grecs actuals, el seu compatriota S. Zotos en *The Greeks. The dilemma of past and present* afirma: "Els grecs creuen que les regles i lleis que regulen i conformen la vida en altres països no han estat realment fetes per a ells i simplement no poden ser aplicades en el seu país, que pot perfectament existir sense elles". I una altra petita cosa més: reconèixer davant dels "estranys" un error propi, un engany, una culpa, no és una virtut, és una humiliació i un deshonor. La idea de "responsabilitat" cívica o ètica, és del tot circumstancial i relativa.

I així, tal com recordava jo fa mig any en un altre lloc, i com afirmava llavors un

novel·lista famós, a Grècia la innocència s'ha convertit en una professió. No són culpables els grans empresaris que no paguen impostos; ni els governs successius que han falsejat els comptes públics, han balafiat, han mentit i han col·locat sistemàticament amics, parents i coneguts a cobrar del pressupost; ni els professionals com ara metges, advocats i arquitectes que (com tants col·legues del nostre extrem del Mediterrani) oculten la major part dels seus ingressos; ni la ciutadania en general que considera que no pagar impostos i enganyar l'Estat és com una antiga virtut grega que cal preservar per damunt de totes les coses. El novel·lista cèlebre recorda que, quan entrà en la Unió Europea, Grècia era un país pobre, frugal i disciplinat. Que llavors començaren a ploure diners, i que va ser com si a algú que ha passat molta gana li donaren de sobte grans olles de carn i cuixes de corder. Grècia, afirma, es va posar malalta. És a dir: els governants van dedicar els diners europeus a engreixar més encara el sistema clientelar. Els diners, doncs, no s'invertien ni s'aprofitaven, es repartien. I així l'Estat esdevingué un monstre inflat, acostumat a menjar massa. Ara, pensava l'escriptor, els sindicats del sector públic abandonen el Pasok i es passen a Syriza, l'esquerra radical, que fa mal fet d'acollir-los perquè són gent corrupta, aviciada amb les pràctiques que ens han portat al desastre. Aquestes frases tan durament crítiques –i altres de més dures– no eren certament una opinió meua, sinó declaracions expressades del gran Petros Màrkaris, que no és precisament un escriptor reaccionari. És, simplement, un grec lúcid i amb els ulls oberts, que ens recorda que, allà com ací, és una estupidesa irresponsable pensar que la culpa dels mals comuns sempre la tenen uns altres, i que mentir i enganyar els "estranys" en els tractes o negociacions no és un vici ni un defecte sinó una virtut honorable. El lector atent podrà, si vol, aplicar tot això a les informacions dels darrers dies i mesos.

«ELS GRECS CREUEN QUE LES REGLES I LLEIS QUE REGULEN I CONFORMEN LA VIDA EN ALTRES PAÏSOS NO HAN ESTAT REALMENT FETES PER A ELLS I SIMPLEMENT NO PODEN SER APLICADES EN EL SEU PAÍS, QUE POT PERFECTAMENT EXISTIR SENSE ELLES»